

Geachte beroepsgenoten,

Het klinkt natuurlijk supercynisch, maar ik moet het toch even kwijt. Als bioloog ben ik volledig gefascineerd door het virale geweld. Dacht *Homo sapiens* als meest destructieve en invasieve soort op deze planeet de volledige controle te hebben, worden we door SARS-CoV-2 ingehaald en op onze plaats gezet. *The power of the small!* Vanuit mijn eigen discipline, de ecologie, was dit te voorspellen. Als je het natuurlijke systeem zo aantast en uitkleedt, tafeltje-dek-je creëert voor je vijanden en je zo rücksichtslos dominant gedraagt, krijg je klappen. Het was niet 'of' maar 'wanneer'. Maar ik houd niet van 'I told you so' redematies. Toch is het confronterend. Wat wij als duurzaamheidstrekken en -duwers, ondanks decennia aan inspanningen, nooit voor elkaar hebben gekregen wordt door dit kleine monstertje binnen een paar maanden geregeld. Weg met vervuiling, weg met doorgeslagen groei en globalisering... Maar de harde realiteit is ook: wég met mensen, wég met banen... En dat veroorzaakt ongelofelijk veel leed.

In deze tijd van wanordelijke valse rust, van nog-niet-weten en wetenschappelijke zoektocht, worden we wereldwijd hardhandig met de neus op de feiten gedrukt: het failliet van het huidige ecologisch, sociaal en economisch onhoudbare systeem. Ik hoef u hier niet te vermoeien met de details, want u kent ze allen en daarom zit u ook bij het Groene Brein. Vanuit een diversiteit aan disciplines en interesses werken we allemaal aan die hoogstnoodzakelijke systeemverandering. De een wat activistischer dan de ander, maar allen vanuit inspiratie en wetenschappelijke kennis - al kunnen we het over dat laatste nog flink oneens zijn. Maar nu zijn we ingehaald door die kleine uitvreter en hierdoor in een bizarre en schizofrene situatie beland, met een ongewisse toekomst die tegelijkertijd beangstigend en hoopgevend is.

Beangstigend omdat persoonlijk verlies en lijden nu eenmaal zwaarder tellen dan wat dan ook, de financiële en sociale prijs hoog is, en angst meestal geen goede raadgever is voor een nieuwe aanpak.

Hoopgevend omdat velen – al is het geforceerd - andere waarden hebben ontdekt zoals solidariteit, minder 'ikke', zorgen voor elkaar, respect voor degenen die levens redden en moeilijke beslissingen moeten nemen. Ook zie ik een toename van waardering voor en vertrouwen in de wetenschap, die keihard op zoek is naar oplossingen, gebaseerd op harde feiten in plaats van emotionele meningen. Iets wat geen enkele wetenschapscommunicatiestrategie of spindoctor ooit voor elkaar zou hebben gekregen. Al floreren ook nu weer de fake-news nepwetenschappelijke complottheorieën.

De grote vraag is en blijft voorlopig: is het een werkelijke *reset*? Wordt het post-Corona echt een andere koers? Of gaan we straks, zelfs in versneld tempo, weer de verkeerde kant op? Zoals we helaas altijd na eerdere crises hebben gedaan. De signalen zijn er al. Green New Deal? "Nu even niet, vooruit met de geit." De aloude reflex. Nu het mensen direct raakt, plegen overheden en banken ongekenne financiële interventies, snel en zonder discussie, op de Eurobonds na dan. Hoe anders is dat bij andere planetaire noodgevallen, waarvan de dreiging nog steeds niet lijkt door te dringen.

Voorspellingen vullen de kranten, maar ik waag me er niet aan. Niemand weet het. Maar rasoptimist die ik ben, lonk ik toch naar die duurzame toekomst en ga ik de vraag dus anders stellen. Wat is er nu nodig, en specifiek, wat kunnen *wij* als wetenschappers en duurzaamheidsgoeroes doen om het de goede kant op te sturen?

Want mijn lijfspreuk is: ik ga liever gefrustreerd mijn graf in dan dat ik nu al opgeef. Je moet trouwens oppassen met zulke woorden in Coronatijd als je 66 jaar oud bent... Maar serieus, in plaats van depressief te worden van de slechte voortekens laaf ik mij liever aan de kracht van positivisme, van behaalde successen, van de goede voorbeelden, van creatief denken en doen. Maar, zoals ik afgelopen jaar uitgebreid beschreef in mijn duurzame troonrede, wel met een duidelijke stip op de horizon. Een langetermijnvisie die, het zal u niet verbazen dit van een ecooloog te horen, uit de natuur zelf komt. Want het natuurlijke systeem, waarvan wij zelf trouwens deel uitmaken en volledig afhankelijk zijn, heeft met zijn 3,8 miljard jaar R&D de toets der kritiek glansrijk doorstaan. Diversiteit is de basis, met risicospreiding, effectiviteit boven efficiency, gesloten kringlopen en energie van de zon. Wijze lessen.

Voilà. De enige toekomstbestendige en volhoudbare economie is er dus een die past binnen de economie van de planeet, een die niet parasiteert op het Natuurlijk Kapitaal maar die juist bijdraagt aan het behoud en herstel ervan. Of u nu werkt aan de energietransitie, aan een circulaire economie, aan een duurzaam voedselsysteem of aan markttransformatie, alle innovatieve ideeën, technologieën, processen moeten worden getoetst aan de *blue print* van de economie van het levende systeem. De natuur als leermeester en economische mentor. Werken mét de natuur in plaats van ertegen. Laat u dus inspireren door die natuur en vraag uzelf steeds af: werk ik daadwerkelijk aan een - wat we in goed Nederlands noemen - '*no regret strategy*' of zit ik te knoeien met '*end-of-pipe-solutions*', dus inherent foute ontwerpen? Ik kan zo een paar verkeerde routes noemen waar we volgens mij het paard achter de wagen spannen: biomassa voor energie, CO₂-opslag in de bodem, luchtwassers in veestallen. Dat is geen systeemverandering, maar pleisters plakken.

Willen we een *systeemverandering* dan moeten we ook denken in systemen! Ga dus voor een integrale, samenhangende aanpak. Geen silopraktijken zoals bij het Topsectorenbeleid en de gescheiden Klimaattafels waar de aanpak bij de ene tafel een probleem creëert bij de andere (waar waren de wetenschappers aan die tafels trouwens?). Zoek juist naar synergie, naar $1 + 1 = 3$, in plaats van dat iedereen wat moet inleveren. Zo verbinden wij met het Deltaplan Biodiversiteitsherstel natuurherstel met verschillende andere maatschappelijke uitdagingen zoals klimaatverandering, toekomstperspectief voor boeren, een aantrekkelijk landelijk gebied, landschappelijke inpassing van de energietransitie en het voldoen aan internationale verplichtingen voor kwaliteit van bodem, water en lucht.

Willen we werkelijk duurzame impact dan vereist dat brede samenwerking, veel breder dan menig wetenschapper gewend en lief is. Ik geloof niet in een lineaire en dus zeer kwetsbare route van fundamenteel wetenschappelijk kennis naar toepassing. Impact bereiken we juist door vroegtijdig samen te werken binnen een kennisweb, met behoud van ieders eigen expertise en competenties maar wel met heel veel interacties. Waar we luisteren en elkaars belangen respecteren in plaats van gemakzuchtig te baden in het eigen gelijk. En waar we successen gezamenlijk delen en publiekelijk vieren. Mijn advies: bouw onorthodoxe, originele coalities tussen denkers en doeners, praktijkschuwers en echte schop-in-de-grond-

stekers. Voor creativiteit, tegengeluid, kennisdelen en vooral draagvlak. Dat laatste is cruciaal voor elke transitie.

Nooit eerder was het zo belangrijk en opportuun voor wetenschappers om zich te verenigen in hechte *Communities of Science*, om samen te werken aan het handelingsperspectief voor de gewenste duurzame toekomst. Waarbij we ook de hand in eigen boezem gaan steken. Want *practise what you preach*, een nieuw tijdperk met nieuwe waarden vraagt ook iets van ons als wetenschappers. Zoals invloedrijk leiderschap, maar dan wel dienend en inclusief waarbij algemeen belang vóór eigenbelang komt, solidariteit vóór ego, coöperatie vóór concurrentie. En laten we er vooral geen elitair feestje van maken. Deze zware coronatijd zal het verschil tussen de haves en have-nots alleen maar vergroten. Als we die muur niet slechten, blijft het oude huis staan.

Ik wens ons allen niet alleen veel ambitie en positieve impact, maar vooral een gezonde toekomst.

Louise E.M. Vet

Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) en hoogleraar Evolutionaire Ecologie,
Wageningen University

23 april 2020